

UNIŠTAVANJE KULTURNE BAŠTINE

DVORAC ELTZ

Dvorac Eltz, 1991.

Dvorac Eltz, 2011.

Vlastelinski sklop njemačke grofovske obitelji Eltz u Vukovaru jedna je od najmonumentalnijih feudalnih arhitektonskih cjelina u Slavoniji. Objedinjuje zgradu u kojoj je stanovala grofovska obitelj, četiri barokne kurije u kojima je bila smještena uprava velikoga feudalnog imanja, gospodarske zgrade, crkvu sv. Roka, te oranžeriju, koja je danas galerija, i perivoj. Danas je u dvorcu smješten **Gradski muzej Vukovar**.

Tijekom Domovinskog rata dvorac je pretrpio velika oštećenja, a zbirke koje su se u njemu čuvale također su stradale: dio je potpuno uništen, dio je nepovratno nestao, a dio je odvezen u Srbiju. Nakon dugogodišnjeg truda i diplomatskih aktivnosti Ministarstva kulture RH dio zbirke vraćen je u Vukovar 13. prosinca 2001. U periodu od 1991. do 1997. godine *Gradski muzej Vukovar* djeluje u *Muzeju Mimara* u Zagrebu. Potkraj 1992. godine osnovana je zbirka pod nazivom *Muzej Vukovara u progonstvu* i tako nastaje zbirka donacija hrvatskih, a potom i europskih umjetnika za grad Vukovar. Do danas je u toj zbirci prikupljeno više od 1500 djela suvremene hrvatske i europske umjetnosti. Ova zbirka predstavlja početak kulturne obnove Vukovara te je uz ostale zbirke našla svoje mjesto u obnovljenom dvorcu Eltz.

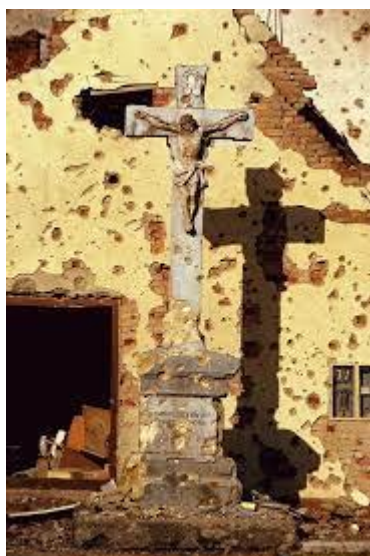
VUČEDOL

Arheološki lokalitet Vučedol smješten je uz obalu Dunava i jedan je od najznačajnijih lokaliteta eneolitika (bakrenog doba). Vučedolska naselja građena su na visokim prapornim terasama uz rijeke ili na obroncima brda. Stambene građevine četverokutne su nadzemne kuće od kolaca i šiblja oblijepljene ilovačom, opremljene ognjištem i malim kućnim žrtvenicima, te posebnim jamama za spremanje zaliha. Posebno je obilježje vučedolske kulture bogata i raznovrsna **izrada keramičkog posuđa**. Posuđe se odlikuje izvrsnom kakvoćom, sjajnom crnom površinom i osebujnim stilom ukrašavanja tehnikama urezivanja i duboreza. Gospodarstvo se temeljilo na poljodjelstvu i stočarstvu te na osobito razvijenoj **metalurgiji bakra** (ostatci peći za taljenje rude, kalupi za lijevanje različitih bakrenih predmeta, puhaljke za mjebove, bakrene sjekire, bodeži, šila, dlijeta). Zbog potrebe za bakrenim rudačama vučedolska kultura se širila iz matične Slavonije u široki prostor središnje i jugoistočne Europe.

Vučedolskoj kulturi pripada i **Vučedolski Orion** koji se smatra najstarijim europskim kalendarom. Posuda s kalendarom pronađena je u Vinkovcima, na mjestu današnjeg hotela Slavonija. Četiri polja na koje je posuda podijeljena simboliziraju četiri godišnja doba, a pojedini znakovi koji se sustavno ponavljaju predstavljaju mjesece.

BEĆARSKI KRIŽ

Najstarije i najveće vukovarsko ulično raspelo dalo je naziv cijelom dijelu Starog grada – *Kod bećarskog križa*. Raspelo je podignuto 1805. kao prvi kameni javni križ u gradu (stariji su bili drveni). Još krajem 19. st. oko raspela je stajala kovana željezna ograda unutar koje su rasla patuljasta stabla. Raspelo je obnovljeno nakon što ga je 1996. srušila srpska okupacijska vlast.

CRKVA I FRANJEVAČKI SAMOSTAN SV. FILIPA I JAKOVA

Franjevci su na vukovarskom području tijekom mnogih stoljeća imali vrlo važnu ulogu, ostavivši neizbrisiv trag ne samo u vjerskom odgoju već i u prosvjeti i kulturnom razvoju ovoga kraja. Franjevci borave na ovim prostorima već od srednjeg vijeka, kada je u Vukovskoj županiji bilo sedam franjevačkih samostana.

Djelovanje franjevacu bilo je posebno važno za vrijeme turskog vladanja, jer nikad nisu napuštali narod. Neposredno nakon oslobođenja od Turaka franjevci se vraćaju u ove krajeve, obnavljaju samostane i crkve te vrlo vrijedno djeluju sve do danas.

U 18. stoljeću započinje izgradnja monumentalnog franjevačkog kompleksa, najstarije i najmarkantnije građevine baroknog Vukovara. Svoj konačni oblik franjevački samostan s crkvom sv. Filipa i Jakova dobio je nakon obnove i proširenja crkve 1897. Tada je prvotna jednobrodna barokna crkva produljena i proširena dvama bočnim brodovima – kapelama.

Vukovarska je crkva s 58 metara dužine po veličini treća crkva u Hrvatskoj, iza zagrebačke i đakovačke katedrale.

Franjevački samostan u Vukovaru bio je rasadište vjere, obrazovanja i kulture. Franjevci su bili neposredni nositelji pučkog školstva za katoličku mladež. Uprava Franjevačke provincije već je 1733. godine u vukovarskom samostanu otvorila provincijski studij filozofije koji je djelovao pedeset godina. Jedan od poznatih profesora na Franjevačkom filozofskom učilištu bio je Vukovarac fra Josip Janković. Zahvaljujući svom utjecaju u Rimu dobio je od pape Benedikta XIV. tijelo **sv. Bone** koje je prenijeto u Vukovar i sahranjeno u franjevačkoj crkvi sv. Filipa i Jakova. Od 1804. do 1900., s većim i manjim prekidima, u samostanu djeluje fakultet filozofije i teologije.

Vrijedni su franjevci skupljali kroz stoljeća razno umjetničko blago: slike, kipove, knjige i liturgijsko posuđe. Bogata i vrlo vrijedna samostanska knjižnica, po svom fondu jedna od najvrjednijih starih knjižnica u Hrvatskoj, posjedovala je 17 000 svezaka, a u samostanskoj se riznici nalazilo bogato srebrno i pozlačeno liturgijsko posuđe umjetničke izrade od 16. st. do 20. st. Umjetničke slike baroknih i novijih majstora resile su oltare, zidove crkve i samostanske prostorije.

Do razaranja tijekom Domovinskog rata, kada je crkva potpuno devastirana i opljačkana, a franjevci prognani, franjevački samostan s crkvom sv. Filipa i Jakova bio je najstariji očuvani barokni spomenik i uopće najstarija vukovarska građevina. Kompleks je danas obnovljen i registriran kao spomenik kulture A kategorije.

RODNA KUĆA LAVOSLAVA (LEOPOLDA) RUŽIČKE

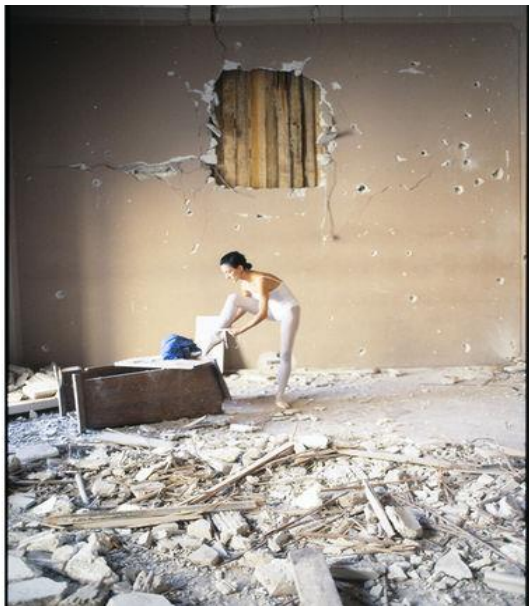
Prvi hrvatski nobelovac Lavoslav (Leopold) Ružička rodio se u obrtničkoj obitelji u Vukovaru 13. rujna 1887. Od svoje četvrte godine živio je u Osijeku gdje je završio osnovnu školu i klasičnu gimnaziju. Potom se upisao na Tehničku visoku školu u njemačkom gradu Karlsruhe. Za nepune četiri godine, 1910., završava studij kemije s doktorskom disertacijom iz organske kemije. Posebno se bavio prirodnim spojevima, osobito fiziološki aktivnim i mirisnim tvarima.

Rodna kuća Lavoslava Ružičke gotovo je potpuno uništena tijekom agresije na Vukovar. Obnovljena je 2007.

Godine 1939. dobiva Nobelovu nagradu za kemiju, a 1940. izabran je za počasnog člana JAZU i počasnog doktora Hrvatskog sveučilišta. Iste godine proglašen je i počasnim građaninom Vukovara. Ružička je sa suradnicima do 1960. objavio 580 znanstvenih radova. Umro je u Zürichu u 90. godini života, 26. rujna 1976.

KNEŽEVA PALAČA U ZADRU

Kneževa palača, 1991.

Kneževa palača, 2011.

Tijekom srbočetničkog napada na Zadar u listopadu 1991., kada je grad bio 40 dana pod općom opasnosti, teško je oštećena Kneževa palača gdje se nalazila glazbena i plesna škola. Poznata zadarska plesačica koreografkinja Sanja Petrovski prisjeća se tih dana:

“Bio je 5. listopada 1991., grad je bio pod napadom, 40 dana bez prestanka bombardiranja. Moja kolegica je nazvala i uplakana rekla da je noć prije napadnuta Kneževa palača. Svi učitelji su bili tamo. Ranjena zgrada gledala je na ulicu, na nebo. Klaviri, stolice, stalci za note, ogledala, prekrasni lusteri, sve je bilo razbijeno. Čistili smo i pokušavali spasiti sve što smo mogli. Počela sam se pitati kako uhvatiti taj trenutak, kako dati neku realnu nadu ovom razorenom, ali lijepom i dragom prostoru. Pozvala sam prijatelja Miljana Nikića, koji je imao sjajno oko za fotografiju i odličan fotoaparati. I tako je nastala ova fotografija.” Fotografija je nakon Domovinskog rata korištena u kampanji obnove ne samo grada Zadra, već i cijele Hrvatske. Obišla je svijet: Australiju, Kanadu, cijelu Europu, čak i Japan.

ARBORETUM, TRSTENO

arboretum 1991. godine

obnovljeni arboretum

Trsteno je mjesto udaljeno od Dubrovnika kojih dvadesetak kilometara. Na tom su mjestu mnogi stari Dubrovčani gradili ljetnikovce. Jedan od njih posebno je bitan – Gučetić-Gozze. Upravo oko tog ljetnikovca niknuo je **1494. najstariji arboretum na svijetu**. Nadaleko je poznat po svojim povijesnim perivojima, te velikoj zbirci mediteranske, ali i svjetske flore. Pomorci su sa svojih putovanja donosili sadnice egzotičnih biljaka pa danas na području Trstenog ima eukaliptusa iz Australije, meksičkih kaktusa, japanskih ruža, gigantskih platana i raznih drugih biljaka.

Nažalost, tijekom povijesti arboretum je više puta stradao. Prvi put je opustošen u velikom potresu 1667., a posljednji put u Domovinskom ratu.

Nakon rata je obnovljen. Šetnja tim prostorom poseban je doživljaj. Za ljetnih vrućina ovdje je zbog visokih stabala ugodno. Hodajući tim prekrasnim okolišem naići ćete na Neptunovu fontanu u čijem ribnjaku plivaju ribe, kornjače i male zmije. Cijelo zdanje prostire se na 28 hektara, a osim prirodi, možete se diviti i renesansnom ljetnikovcu, prošetati do sunčanog sata te se odmoriti u dvorištu ljetnikovca slušajući pjesmu cvrčaka. Pogled s terasa ljetnikovaca na morsku pučinu oduzima dah.

PETRINJA, GALERIJA KRSTO HEGEDUŠIĆ

ostatci oštećene Galerije

obnovljena Galerija

U baroknoj zgradi bila je uređena zbirka slika majstorske radionice Krste Hegedušića, jednog od najvažnijih hrvatskih slikara 20. stoljeća. Stotinjak likovnih radova, darovanih u spomen Krsti Hegedušiću (1901. - 1975.) i njegovu rodnom gradu Petrinji, reprezentativni je izbor hrvatskoga poslijeratnog slikarstva.

Petrinja je bila okupirana od rujna 1991. do kolovoza 1995. te izložena ratnom razaranju i namjernoj devastaciji.

Nakon oslobođenja u kolovozu 1995. u zgradi Galerije zatečen je samo dio zbirke. Nestalo je pedeset i šest slika, a deset je lakše oštećeno.

DUBROVNIK

Stradun nakon granatiranja

Obnovljeni Stradun

Placa ili Stradun je glavna ulica u staroj gradskoj jezgri Dubrovnika. Proteže se u smjeru istok – zapad, a nalazi se između dvaju gradskih vrata, Vrata od Pila i Vrata od Ploča. Na početku i na kraju Place nalaze se dvije fontane (Velika i Mala Onofrijeva česma) i dva zvonika (Gradski zvonik i zvonik franjevačke crkve i samostana).

Najteži neprijateljski napad s kopna, mora i zraka na neokupirani uži dio Dubrovnika dogodio se na Blagdan sv. Nikole, **6. prosinca 1991.** Toga je dana samo na povijesnu jezgru palo 600 granata. U napadu je teško oštećeno 456 zgrada unutar zidina, a devet ih je potpuno izgorjelo. Na Stradun je palo 45 granata, a uništeni su i brojni kulturni spomenici i dijelovi kulturne baštine.

crkva sv. Vlaha

LIPIK

Uzgoj lipicanaca u Hrvatskoj počinje krajem 18. stoljeća kada prvi lipicanci iz slovenske Lipice dolaze u već postojeću ergelu grofova Janković u tadašnjem Terezovcu. Ubrzo se uzgoj širi po grofovskim ergelama u Đakovu, na ergeli grofa Eltza u Vukovaru te u Lipiku.

U jeku srpskih napada na Lipik, 26. rujna 1991., radnici ergele pustili su konje iz štala, a dan nakon toga štala je zapaljena granatama. Od 118 konja u ergeli, većinom lipicanaca, osamdesetak ih je odvedeno na okupirano područje, a 35 je ubijeno. Konji su iz Srbije vraćeni u Lipik 2007. Od 118 grla koliko ih je bilo na dan napada na Lipik, na ergelu je vraćeno 66 konja.

BREST POKUPSKI, CRKVA SV. BARBARE

crkva sv. Barbare, 1991.

crkva sv. Barbare, 2015.

Srpske paravojne formacije koje su iz petrinjske vojarne, nakon osvajanja Petrinje u rujnu 1991., krenule u napad prema Sisku i Zagrebu, zaustavljene su na obali rijeke Kupe, upravo u Brestu Pokupskom, rušenjem mosta i postavljanjem obrane od strane tadašnjeg Zbora narodne garde (ZNG). Tijekom rata mnoge obiteljske kuće su oštećene uslijed granatiranja. Potpuno je srušena i crkva sv. Barbare.